

Makale Gelişi:
01.05.2026
Makale Kabulü:
15.06.2026

Araştırma
Makalesi

Uluslararası Siyaset Dergisi

U S J o u r n a l

YURTDIŞI TÜRKLER BAKANLIĞI KURULMASI TARTIŞMALARI ÜZERİNE TARİHSEL BİR ARAŞTIRMA

Ahmet Özdemir
Trakya Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Doktora Öğrencisi
ahmetozdemir2@trakya.edu.tr
0000-0002-3364-9805

ÖZET

Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar Yurtdışı Türkler Bakanlığı'nın kurulması hakkındaki tartışmaların çözümlemesini yapmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda yazına, siyasi partilerin programlarına, ilgili yetkililerin söylemlerine odaklanılmıştır. Yurtdışı Türkler için kanunla kurulmuş icracı bir bakanlık oluşturulması fikri sürekli dile getirilse de böyle bir bakanlık hiç kurulmamış görevi koordinasyonla sınırlı ve teşkilatı olmayan "Devlet Bakanlığı" biçiminde bir oluşuma gidilmiştir. 1994 ve 2023 yıllarında söz konusu bakanlığın kurulması için kanun teklifi verilmiş olsa da günümüze kadar henüz böyle bir oluşuma gidilmemiştir. Öte yandan 2010 yılında kurulan ve 2018'de yeniden yapılandırılan Yurtdışı Türkler Başkanlığı yapılan araştırmada iyi niyetli olarak gayretle çalıştığı görülmüş fakat henüz istenilen düzeyde başarı sağlayamadığı anlaşılmıştır. Yurtdışı Türkler meselesinde devletin belirlemiş bir politikasının olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin Türk dünyası ile birleşmesinin büyük bir fırsat olduğu gerçeğinden hareketle bir başlangıç olarak Yurtdışı Türkler Bakanlığı'nın kurulmasının yerinde olacağı kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yurtdışı Türkler Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Türk dünyası

Atıf Bilgisi: Ahmet Özdemir, "Yurtdışı Türkler Bakanlığı Kurulması Üzerine Tarihsel Bir Araştırma," *Uluslararası Siyaset Dergisi* 4, sy. 1 (2026):

Çıkar Çatışması Beyanı:
Etik Kurul Onayı:
Finansal Destek Beyanı:
Yazar Katkı Beyanı:

Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.
Yazar etik kurulu onayı gerekmediğini beyan etmiştir.
Yazarlar finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.
1. yazar %100.

Article Received:
01.05.2026
Article Accepted:
15.06.2026

Research Article

Uluslararası Siyaset Dergisi

U S J o u r n a l

ISSN

**A HISTORICAL STUDY ON THE DEBATES
SURROUNDING THE ESTABLISHMENT OF THE
MINISTRY OF TURKS ABROAD**

ABSTRACT

This study aims to analyze the debates surrounding the establishment of a Ministry for Turks Abroad from the founding of the Republic of Turkey to the present day. In this context, the analysis focuses on academic literature, the platforms of political parties, and the statements of relevant officials. Although the idea of establishing an executive ministry for Turks Abroad through legislation has been repeatedly raised, such a ministry has never been established; instead, a structure in the form of a "State Ministry" with limited coordination responsibilities and no organizational structure was created. Although legislative bills were submitted in 1994 and 2024 for the establishment of such a ministry, no such formation has been realized to date. On the other hand, the Presidency for Turks Abroad, established in 2010 and restructured in 2018, was found in the study to have worked diligently and in good faith; however, it has not yet achieved the desired level of success. It has become evident that the state needs to have a defined policy regarding Turks abroad. Based on the reality that Turkey's unification with the Turkic world presents a significant opportunity, it has been concluded that establishing a Ministry of Turks Abroad would be appropriate as a starting point.

Key Words: *Ministry of Turks Abroad, Presidency for Turks Abroad and Related Communities, Turkic World*

To Cite: Ahmet Özdemir, "Yurtdışı Türkler Bakanlığı Kurulması Üzerine Tarihsel Bir Araştırma," *Uluslararası Siyaset Dergisi* / US Journal 4, sy. 1 (2026):

Conflict of Interest Statement:

Author declared no conflict of interest.

Ethics Committee Approval:

Author declared article does not require ethics committee approval.

Financial Support Statement:

Author declared that there was no financial support.

Author(s) contribution Statement:

1th author 100%.

Giriş

Bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze dek Yurtdışı Türkler Bakanlığı'nın kurulması hakkındaki tartışmaların çözümlemesini yapmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda yazına, siyasi partilerin programlarına ve yetkililerin görüşlerine odaklanılmıştır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasından bu satırların yazıldığı tarihe kadar Türkiye'de Yurtdışı Türkler Bakanlığı'nın kurulmasına ilişkin ortaya konan görüşler nelerdir ve hangi adımlar atılmıştır? Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluğu Başkanlığı (YTB) kurulması düşünülen söz konusu bakanlığın boşluğunu yeteri kadar doldurabilmiş midir? Araştırma sorularına cevaplar aranmıştır. Araştırmada aşağıdaki hipotez sınanmıştır:

H₁: Türkiye'de Yurtdışı Türkler Bakanlığı'nın kurulması hususunda şimdiye kadar geç kalındığı ve böyle bir bakanlığın kurulmasının Türk dünyasında birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir adımı oluşturacağı yönündedir.

Bu hipotezi sınamak amacıyla aşağıdaki yol haritası oluşturulmuştur: İlk SSCB'nin yıkılması sonrası Yurtdışı Türkler Bakanlığı kurulmasına ilişkin atılan adımlar üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Sonrasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı mercek altına alınmıştır. Sonuç kısmında ise çalışmanın bulguları tartışılmıştır.

Çalışmada detaylı bir alan yazın taraması yapıldıktan sonra araştırma kapsamına giren yazılı kaynaklar incelenmiş ve süreç analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu minvalde yazındaki makalelerden yararlanılmıştır. Yüksek öğretim kurumlarının lisansüstü tezleri ile TBMM Tutanakları, gazete arşivleri taranmış ve YTB raporlarından faydalanılmıştır. Yazın incelendiğinde SSCB'nin dağılmasından günümüze dek Yurtdışı Türkler Bakanlığının kurulması tartışmalarını ve atılan adımları içinde bulunduran bilimsel bir çalışmanın yapılmadığı müşahade edilmiştir. Bu bağlamda satırlarını okuduğunuz bu makale yazına mütevazı bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

1. SSCB'nin Yıkılması Sonrası Yurtdışı Türkler Bakanlığı Kurulmasına İlişkin Atılan Adımlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme

1921 Mart'ında SSCB ile TBMM Hükümeti arasında Dostluk ve Kardeşlik Antlaşmasının imzalanmasının ardından, dış Türkler meselesi Türk Dış Politikası gündeminde bütünüyle geri plana itilmiştir.¹ Hal görünür de bu olsa da Mustafa Kemal Atatürk, dış Türkler ile ilgilenmiş ve güçler arası denge siyasetini yürütmüştür.² Akabinde Kemalist kadro Misak-ı milli sınırlarını kurtuluş için yeterli görmüş Lozan Barış Anlaşması ve Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra duruma uygun bir dış politika izlemiştir. SSCB ile kurulan istikrarlı ilişkilerin devam etmesini istedikleri için Turancılıktan uzak durmuştur.³ Atatürk sonrasında dış Türklerden söz etmek maceracılık ve aşırılık olarak kabul görmüştür. İsmet İnönü'nün 19 Mayıs nutku ile yurtdışındaki Türklerle ilgilenmek devlet düzeyinde yasaklanmıştır.⁴

Ankara, 1960'lı senelerde dış Türkler hakkında yeterince bilgi sahibi olamamış, Türk idarecilerinin dış Türklere ilgisizliği kamuoyunu doğrudan etkilemiştir. Öyle ki kamuoyunun en çok bildiği Türk topluluğu Kıbrıs Türkleri olmuş, İran, SSCB, Irak, Afganistan, Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya'daki Türklerin varlığından haberleri olamamıştır. 27 Mayıs 1960

¹ Mustafa Aydın, Kafkasya ve Orta Asya ile İlişkiler, *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt 2, (1980-2001), (ed: Baskın Oran), (İstanbul: İletişim Yayınları, 2010), 366.

² Oktay Sinanoğlu, *Büyük Uyanış*, (İstanbul: Otopsi, 2002, Epub), 139.

³ Mustafa Şener, Burjuva Uygarlığının Peşinde, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*, (İstanbul: Yordam Kitap, 2015), 287.

⁴ Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, "Balkanlarda YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, sy. 2 (2017): 119.

askeri darbesini gerçekleştiren kadro içerisinde Alparslan Türkeş'in de yer alması, milliyetçi çevrelerde dış Türkler meselesine yönelik yeni adımlar atılacağı yönünde bir beklenti doğurmuştur. Fakat Türkeş'in kısa süre sonra yurt dışına sürgün edilmesiyle bu beklenti boşa çıkmıştır.⁵

1973 seçimlerinde Milli Selamet Partisi'nin seçim beyannamesinde, Dışişleri Bakanlığının Türkiye'yi ve Türk milletini dünyaya daha iyi tanıtabilmesi için daha geniş imkânlar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.⁶ Lakin dış Türkler için yeni bir bakanlık kurulması gündeme getirilmemiştir. Ahmet Kıpçak, 1977 yılında "Dilde Fikirde, İşte Birlik" başlıklı dergisinde yayımlanan makalelerinde Türk dış politikasında başka ülkelerde yaşayan Türk azınlıkların ihmal edilmesinin bir zafiyet göstergesi olduğunun altını çizmiştir. Türk dış politikasının dış Türkler hususunda belirlenmiş bir stratejisinin bulunmadığını, Milli Eğitim, Dışişleri, Gençlik ve Kültür Bakanlıklarının bu topluluklara ilişkin koordineli bir çalışma yürütmediğini belirtmiştir. Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Kültür İşleri Genel Müdürlüğü'nün personel ve kaynak bakımından yetersiz olduğuna dikkat çekmiştir. Kıpçak, dış Türklerle yönelik bir "Propaganda Bakanlığı" veya Başbakanlık Turizm Tanıtma Bakanlığı bünyesinde geniş yetkilere sahip bir "Genel Müdürlük" kurulmasını önermiştir.⁷

Bülent Ecevit, 1987'de Demokratik Sol Parti (DSP) Seçim Bildirgesinde yurt dışındaki işçilerin, Türkiye'deki göçmen yurttaşların ve başka ülkelerdeki Türk azınlıkların sorunları ile ilgilenmek üzere bir bakanlık ve bu bakanlığa bağlı olarak yurt dışındaki işçilerin yatırımlarına yardımcı olacak ve destek verecek bir kurum oluşturulacağını belirtmiştir.⁸ DSP iktidara geldiğinde "Göçmenler ve Yurtdışındaki Türkler Bakanlığı"nı kuracağını vaat etmiştir⁹. Ecevit hükümeti parti programında dış Türkler hakkındaki görüşünü aşağıdaki satırlarla dile getirmiştir:

"Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce uluslararası antlaşmalarla kendilerine tanınmış bulunan haklardan tam olarak yararlanmalarını sağlamak önemli hedeflerimizden biridir. Yabancı memleketlerdeki soydaşlarımızın Türk kültür ve varlıklarının korunup geliştirilmesine, bulundukları ülke halkına tanınan her türlü haktan tam ve eşit olarak yararlanabilmelerine önem vermekteyiz. Yurt dışında Türk kültür varlığının korunması faaliyetlerinin yanı sıra; Türk kültür ve sanatının gereği gibi tanıtılması için antlaşmalarda mübadele programları çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılacaktır" denilmiştir.¹⁰

Ecevit'in TBMM'de yaptığı konuşmalarda, muhalefette iken beş, koalisyon ortağı ve lideri olduğu dönemde ise bir kez olmak üzere toplam altı defa Dış Türkler Bakanlığı kurulması yönünde söylemde bulunmuştur.¹¹

⁵ Ersoy Zengin, "Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye Dışında Yaşayan Türklere Bakış: Esir Milletler/Türkler Haftası Etkinlikleri (1959-1980)", *Türk Dünyası Araştırmaları* 121, sy. 238, (2019): 151.

⁶ Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi, 1973, içinde *Cumhuriyet Dönemi Partiler-Seçimler Beyannameler (1923-1980)*, ed. Mete Kaan Kaynar ve Nurettin Kalkan (Ankara: TBMM Basımevi, 2022), 1038.

⁷ Mustafa Edip Çelik, "Dilde, Fikirde, İşte Birlik Aylık Dış Politika Dergisine Göre Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi," *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 68, (2020): 508-512.

⁸ Demokratik Sol Parti Seçim Bildirgesi, DSP Yayını 9 (Ankara: DSP, Ekim 1987), 130.

⁹ Mustafa Çolak, *Bülent Ecevit Karaoğlan*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019), 284.

¹⁰ Necdet Uğur, *TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*, cilt 6, haz. İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz (Ankara: TBMM Basımevi, 2013), 4644.

¹¹ Kaan Gaytancıoğlu, "Bülent Ecevit'in Orta Asya ve Azerbaycan Politikası: Ne Turancılık Ne Şovenlik Tek Hedef İş Birliği," *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi* 11, sy. 1 (2020): 51.

Türkiye, SSCB'nin dağılması akabinde kurulan Türk Cumhuriyetlerinde ve diğer ülkelerdeki Türklere yönelik tutumunu değiştirmiş ve daha etkin bir dış politika yürütmeye başlamıştır.¹² Türk dış politikasının geleneksel yapısıyla sık sık çatışan Özal, dış Türkler hususunda temkinli davranmış ve 1990 yılında Sovyet Azerbaycan'ında meydana gelen olaylara ilişkin "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ilkesi doğrultusunda dış Türklere karışmama prensibini benimsemiştir.¹³ 1991-1993 döneminde Türk değerlerinin önem kazanmasıyla Türkiye'de "Adriyatik'ten Çin Seddine Türk Dünyası" ve 21. asrın Türk asrı olacağına ilişkin söylemler, devamlı gündemde olmuştur.¹⁴

TBMM'de VII. Demirel Hükümeti programı üzerine yapılan görüşmeler sırasında Ecevit, hükümeti eleştirerek, dünya siyasetindeki gelişmeleri önceden tahmin ettiklerini ve bu nedenle 1987 Deklarasyonlarında yurtdışındaki Türklere ilgilenecek bir bakanlık kurulması önerisini dahil ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca Demirel Hükümeti programında bu konuya hiç önem verilmediğini vurgulamıştır.¹⁵ 28 Kasım 1991'de TBMM'de ANAP Grubu adına söz alan Mesut Yılmaz da yurt dışındaki vatandaşların sorunlarına önem verildiği iddiasının dile getirildiğini, bu iddiayı Doğru Yol Partisi (DYP) Grubu Sözcüsünün de Mecliste dillendirdiğini fakat hükümetin yurt dışında yaşayan vatandaşların sorunlarının koordinasyonu ile görevli bakanın kim olduğunun bile belli olmadığını ve unutulduğunu dillendirmiştir.¹⁶

12 Aralık 1991'de Türkeş ve on altı arkadaşının Türkiye ile SSCB'deki Türk Cumhuriyetleri ve muhtar bölgeleri ile ilişkileri hususunda genel görüşme açılmasına yönelik önerge için ön görüşmeler yapılmıştır. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İnönü, söz konusu önerinin hükümet adına kabul edildiğini bildirmiştir. ANAP Grubu adına konuşan Mehmet Vehbi Dinçerler, İnönü'nün görüşlerine katılmış ve öneriyi kabul etmiştir. SHP Grubu adına Ali Dinçer, önerenin çerçevesinin dar tutulduğunu belirterek eksikliklerin tamamlanarak gündeme getirilmesini istemiştir. Bu politikanın, Yugoslavya'da yaşayan Türk ve Türk olmayan Müslümanların güvenliğini garanti altına almayı mümkün kıldığını söylemiştir. Bu politikaların yalnızca Dışişleri Bakanlığı'nın eline bırakılmamasını, Türkiye'nin tüm gücünü ve kaynaklarını kullanarak bunları kararlı bir şekilde uygulaması gerektiğini belirtmiştir. DYP Grubu adına söz alan İsmail Köse'de lehte oy kullanacaklarını belirtmiştir. Sonrasında Türkeş, önerenin kabul edilerek Meclis'te görüşmeye açılmasını destekleyen tüm gruplara teşekkür etmiştir. Türkiye'de çeşitli sebeplerden dolayı yurt dışındaki Türkler konusunun siyasi alanda korkutucu ve zarar verici bir mesele olarak görüldüğünü ve bu konuyu gündeme getirenlerin suçlandığını söylemiştir. Evvela Sovyetler Birliği'ndeki Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerin kurulmasını istemiş ve konunun acele olduğunu dile getirmiştir. Bazı ülkelerin bahsi geçen cumhuriyetler üzerinde etki kurma yarışı içinde olduklarını belirtmiştir.¹⁷ İran, Suudiler Arabistan ve ABD bu yarışına hızlı şekilde dahil olmuştur.¹⁸

17 Aralık 1991'de TBMM'de DYP Grubu adına söz alan Baki Tuğ, dış Türkler hususunda devletler arası münasebetlerin artık Dışişleri Bakanlığının alacağı klasik tedbirlerle bir yere

¹² Meşküre Yılmaz Börklü, "Türkiye Cumhuriyeti'nin Takip Ettiği Dış Türkler Politikası" (Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, 1999), 278.

¹³ Aydın, Kafkasya ve Orta Asya ile İlişkiler, 372.

¹⁴ Ayşe Şener, "Türk Dünyasında Entegrasyon Süreçleri ve Kurumsallaşma", (Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, 2021), 98.

¹⁵ TBMM Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri, cilt 2, haz. İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz (Ankara: TBMM Basımevi, 2015), 1778.

¹⁶ Mesut Yılmaz, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 19, cilt 1, Birleşim 8, 28 Kasım 1991, içinde TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri, cilt 8, haz. İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz (Ankara: TBMM Basımevi, 2013), 6664.

¹⁷ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 19, cilt 1, 15. Birleşim, 12 Aralık 1991, 559-587.

¹⁸ Tuncer Gülensoy, "Bağımsızlığını Kazanan Türk Ülkeleri ve Hala Esir Türkler", Ortadoğu, 28 Ocak 1992.

varılamayacağını söyleyerek dış Türklerle ilgili bir “Dış Türkler Bakanlığı” kurulmasının TBMM’de tartışılmasını talep etmiştir. SHP Grubu adına söz alan Ali Dinçer’de dış Türkler konusunun yalnızca Dışişleri Bakanlığı’na bırakılmaması gerektiğini bildirerek genelde uğraşılıp ele alınması gerektiğini belirtmiş ve her bakanlığın bu hususla ilgili görev alması görüşünü paylaşmıştır. Ya da görevlerin eş güdümü için ayrı bir “*Dış İlişkiler Koordinasyon Bakanlığı*” kurulmasını önermiştir.¹⁹ 18 Aralık 1991’de TBMM’de Kahramanmaraş Milletvekili Recep Kırış, dış Türkler hususunda bilhassa kültürel temaslar için “Dış Türkler Bakanlığı” kurulmasını istemiş yoksa Kültür Bakanı Fikri Sağlar yönetimindeki bir Kültür Bakanlığı’nın yeni kurulan Türk Cumhuriyetler ile münasebetlerinde Türkiye’ye hiçbir fayda sağlamayacağı aksine büyük zararlar vereceği endişesini dile getirmiştir. Devlet Bakanı Akın Gönen ise Dış Türkler Bakanlığı’nın kurulması hususunun önceki gün görüşüldüğünü yine aynı konunun gündeme getirildiğini, hükümet olarak her an gelişmeleri izlediklerini ve konuyu hükümet düzeyinde değerlendireceklerini açıklamıştır.²⁰ Tüm siyasi parti yetkililerince bakanlık kurulması hakkında anlaşma sağlanamasa da Türkistan Cumhuriyetleri ile dini, tarihi, kültürel ve etnik bağların güçlendirilmesi, yakalanan tarihi fırsatın iyi değerlendirilmesi gibi meselelerde uzlaşmaya varıldığı görülmüştür.²¹ Hilmi Bengi, Türk Cumhuriyetlerinde iş bağlantılarının çoğunlukla Batılılar tarafından yapılması sebebi ile Türkiye’nin daha atak politika izlemesinin gereğini vurgulamış ve bunun yolunun da Dış Türkler Bakanlığı’nın kurulmasından geçtiğini ortaya koymuştur.²²

Türkeş, 25 Mart 1992’de TBMM’de yaptığı konuşmada Avrupa, Avustralya, Amerika ve dünyanın diğer kıtalarında yaşayan milyonlarca Türk’ün yaşadığını ve onlarla ilgilenmek için bakanlık düzeyinde bir teşkilatlanmaya ihtiyaç olduğunu ifade etmiş, “*Türk Dünyası Bakanlığı*” kurulmalı diye konuşmuştur. Avrupa’daki işçileri, vatandaşları ve bağımsızlığını ilan etmiş ya da etmemiş Türk topluluklarını kapsayacak bir bakanlık kurulmasını savunmuştur. Tüm Türklerin meselelerini inceleyecek, uzmanlardan oluşan böyle bir bakanlığın Türk milleti ve devleti için önemli katkılar sağlayacağı kanaatini paylaşmıştır.²³ 22 Ağustos 1992’de Orta Doğu gazetesinde TBMM’deki basın toplantısında Türkeş, konu hakkındaki düşüncelerini aşağıdaki satırlara dökmüştür.

*“[...] demokrasinin ve insan haklarının en tabi gereği olan haklar verilirse; seçme, seçilme hakkı sağlanır, dinleri resmen tanınır, dillerini ve dinlerini kültürlerini öğrenme ve yaşama kolaylıkları getirilir, sosyal güvenlik halklarına saygı gösterilir, yine bu insanlara kendi vatandaşlarına tanıdıkları hakları tanıyan, çifte vatandaşlık statüsü veren düzenlemeye gidilirse işte o zaman daha medeni, daha insani, herkes için daha hayırlı ve faydalı bir şekilde hayatı devam ettirme imkânı da doğmuş olur. Bu konuların her iki tarafında hayrına olacağı tartışmasızdır. Türkiye ve ilgili ülke yönetimleri konuya bu şekilde yaklaşırsa, konuları ciddi olarak ele alıp çözümleri araştırırlarsa iki binli yıllara daha sağlıklı bir şekilde girilmesi de sağlanmış olacaktır. Bütün bu münasebetlerin yürütülmesi ve bu vatandaşlarımızın ilgili ülkeler nezdindeki haklarının daha akılcı bir şekilde savunabilmesi için daha önce de teklif ettiğimiz Yurtdışı Türkler Bakanlığı kurulması hususunu bir kere daha kamuoyumuzun dikkatine sunuyoruz”.*²⁴

¹⁹ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 19, cilt 1, 16. Birleşim, 17 Aralık 1991, 615-622.

²⁰ TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 19, cilt 2, 17. Birleşim, 18 Aralık 1991, 19-20.

²¹ Radiye Funda Karadeniz, “Türk Dış Politikasında Dış Türkler: Karşılaştırmalı Teorik Bir Çalışma” (Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2011), 249.

²² Hilmi Bengi, “Dış Türkler Bakanlığı”, *Tercüman*, 9 Şubat 1992.

²³ Alparslan Türkeş, TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 19, cilt 8, 61. Birleşim, 25 Mart 1992, 665.

²⁴ Selçuk Özçelik, “Türk Dış Politikasına Dair Değerlendirme ve ‘Yurt Dışı Türkler Bakanlığı’ Mefhumu,” *TURAN-SAM* 12, sy. 47 (2020): 74.

Neticede “Dış Türkler” için kanunla kurulmuş icracı bir bakanlık oluşturulması fikirleri sürekli dile getirilse de böyle bir bakanlık hiç kurulmamış, görevi koordinasyonla sınırlı ve teşkilatı olmayan “Devlet Bakanlığı” biçiminde bir oluşuma gidilmiştir. Lakin devlet bakanlığı kurulmasından önce bu husus başbakanlık müşavirlerinin sorumluluğuna verilmiştir. 1992’de yayımlanan Başbakanlık genelgesiyle bu görev Başbakan Baş Müşaviri Namık Kemal Zeybek’e tevdi edilmiştir. Zeybek, ayrı bir bakanlık yerine her bakanlığın “Türkiye dışında yaşayan Türklerle” ilgili birimlerin kurulmasını önermiştir. İlk olarak “*Dış Türklerden Sorumlu Devlet Bakanlığı*”na 10 Ağustos 1994’teki kabine düzenlemesi ile DYP Milletvekili Ayvaz Gökdemir uygun görülmüştür.²⁵ Zeybek’e göre 1992-1993 yıllarında Türkiye’de devlet teşkilatının Türk Cumhuriyetleri ile iş birliğini esas alan yeni bir yapıya kavuşturulmuş, Başbakanlık, Dışişleri, Kültür, Millî Eğitim Bakanlığı, TRT ve diğer tüm ilgili bakanlık ve kuruluşlarda birimler kurulmuş ve aralarında uyum sağlanmıştır. Sonrasında Yurtdışı Türklere yönelik kurulan devlet bakanlığı, başlayan büyük projelere yetişememiş ve projeler sahipsiz kalmıştır.²⁶

Türkeş, Dış Türkler Bakanlığı’nın kurulması için 14 Aralık 1994 tarihinde 45393-12275 sayılı Dış Türkler Bakanlığı’nın Kuruluş ve Görevlerine Dair Kanun Teklifini TBMM’ne vermiştir.²⁷ Türkeş, önerisinde Fransa’da “*Department a’outr Mer*” (DOM) ile “*Territoine d’outr Mer*” (TOM), İngiltere’de “*Foreing and Common Wealth Office*” gibi kuruluşların olduğunu ayrıca AB, KEİÖ, NAFTA ve Asya Pasifik ülkelerinin oluşturdukları kuruluşlarla birbirlerini desteklediklerini bildirmiştir. Söz konusu bakanlık ile bir taraftan Türkiye dışında yaşayan Türklerin yaşam standartlarının iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiş diğer taraftan da diğer Türk toplumları ile ilişkilerin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmasının lüzumunu dile getirmiştir.²⁸ Ancak Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri Türkeş’in bu ileri görüşlü yaklaşımını algılayamamıştır. Bir dönem Türk Cumhuriyetlerinden sorumlu Devlet Bakanlığı oluşturulmuşsa da Türkeş’in konuşmasından yıllar sonra Başbakanlığa bağlı “*Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı*” (YTB) kurulmuştur.²⁹ Recai Coşkun’a göre bu ad aslında “Turan’ı” ifade etmiş ve Turancılar bir asır sonra resmen haklı ilan edilmişlerdir. Coşkun, Turancılığı arkasında soy, dil ve kültür birliği olduğu fikriyle bilhassa doğunun emperyal güçlerine karşı ittifak kurma düşüncesi üzerinden geliştirilmiş siyasi bir kavram olarak tarif etmiştir. İslamcı kesimin bu kavrama basit bir kabile asabiyesi mantığıyla yaklaştıklarını ve mesafeli durduklarını kaydetmiştir.³⁰ Türkiye’de kültürel diplomasi faaliyetleri, 1990’lı senelerden itibaren hız kazanmaya başlamış ve 2000’li senelerden bu yana büyük bir ivme yakalamıştır. Dünya ülkeleri ile eğitim kurumları, kültür merkezleri, yardımlar, yatırımlar, burslar ve kültürel faaliyetler ile etkin bir kültürel diplomasi yürütmüştür.³¹ Milliyetçi Hareket

²⁵ Akın Öge, “Türkiye’de Resmi Milliyetçiliğin Türklük Kavrayışı: Dış Türklerden Sorumlu Devlet Bakanlığı ve Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) İncelemesi” (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2009), 52-53.

²⁶ Namık Kemal Zeybek, *Türk Dünyası Deyince* (İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 2013), 231-349.

²⁷ *Alparslan Türkeş’in TBMM’deki Konuşmaları*, der. Hüseyin Hüsnü Uğur, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No. 132 (Ankara: TBMM Basımevi, 2009), 267-357.

²⁸ Selçuk Duman, “Alparslan Türkeş’in Türkiye’nin Uluslararası Güncel Sorunlarına Çözüm Önerileri,” 17 Ekim 2018, erişim tarihi 06.06.2024, http://devlet.com.tr/makaleler/y337-ALPARSLAN_TURKESIN_TURKIYENIN_ULUSLARARASI_GUNCEL_SORUNLARINA_COZUM_ONE_RILERI.html.

²⁹ Tuba Tombuloğlu, “Alparslan Türkeş’in Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarına Göre Türk Dünyası Hakkındaki Görüşleri,” içinde *Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş’e Armağan*, haz. Saadettin Yağmur Gömeç ve Tuba Tombuloğlu (Ankara: Berkan Yayınevi, 2018), 332.

³⁰ Recai Coşkun, “20. Yüzyıl Türk Aydınlanması: Türkiye’deki Turan ve Turandaki Türkiye,” *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi* 3, sy. 17 (2012): 61.

³¹ Abdulmuttalip Işıdan, “Uluslararası Öğrencilerin Burslandırılmasında Kamu Kurumlarının Rolü: YTB Örneği,” *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi* 4, sy1 (2022): 2.

Partisi (MHP) 1995 Genel Seçimleri için yayımladığı beyannamede “*Yurtdışı İşçileri Müsteşarlığı*” kuracağını taahhüt etmiştir.³² 1999 yılında ilk kez iktidar ortağı olan MHP, bir yandan Avrupa Birliği üyeliği hedefini benimserken diğer yandan eski SSCB’den bağımsızlığını kazanan Türkistan cumhuriyetleriyle ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesini savunmuştur. Bu doğrultuda Türk Dünyası Ortak Pazarı’nın oluşturulmasını ve hükümet bünyesinde bir “Türk Dünyası Bakanlığı” kurulmasını arzulamıştır.³³

7 Haziran 1999’da TBMM’de ANAP Grubu adına konuşan Kâmrân İnan, Dış Türkler Bakanlığı’nın kurulmasının zamanının geldiğini dillendirmiştir. Belki Türkler denirse başka manada anlaşılabilir lakin hiç olmazsa bir denizaşırı ekonomik ve teknik iş birliği bakanlığının Türkiye tarafından kurulmasının vakti gelmiştir değerlendirmek gerekli diye konuşmuştur.³⁴ 1999 seçimlerinde DSP’de bakanlık kurmayı vadetmiştir. 1990’lı senelerde sıkça vurgulanan bakanlık veya müsteşarlık vaatleri 2010’da başkanlık seviyesinde karşılık bulmuş ve AK Parti, YTB’yi kurmuştur. 2011 Haziran Genel Seçimleri beyannamesinde Türk diasporasının ihtiyaçlarını söz konusu kurum aracılığıyla gidereceğini belirtmiştir. 2018 Haziran seçim beyannamesinde yurtdışı hizmetlerin kalıcı durumuna getirilmesinin dış politikalarının ana unsurlarından biri, diasporanın dış politikanın bir bileşeni olduğunu belirtmiştir. Bu vaat, 2023 Mayıs Genel seçimlerinde Millet İttifakının yayımladığı Ortak Politikalar Mutabakat Metninde yinelenmiştir.³⁵ Büyük Birlik Partisi Başkanı Mustafa Destici ise 2014’te bir sergide “o kadar bakanlıklar arasında neden bir Dış Türkler Bakanlığı kurulmaz anlamakta güçlük çekiyoruz” diye serzenişte bulunmuştur.³⁶ 13 Aralık 2023 tarihinde ise İYİ Parti Adana Millet Vekili Ayyüce Türkeş Taş, TBMM’ye Türk Dünyası ve Yurtdışı Türkler Bakanlığı kurulmasına yönelik kanun teklifi vermiştir. Bir bakan ve ona yardımcı olmak üzere dört bakan yardımcısı ile bir başkan yer almıştır. Bakanlığın danışma ve denetim birimleri, teftiş kurulu başkanlığı ile bakanlık, hukuk ve basın ile halkla ilişkiler müşavirliği biçiminde düzenlenmiştir. Ayrıca eğitim, insan kaynakları, destek hizmetleri, strateji, enformasyon, sosyal hizmetler ve ulaştırma daire başkanlığı ile özel kalem müdürlüğü, sivil savunma sekreterliği ve özel müşavirlik yardımcı birimler olarak yer almıştır.³⁷ Öte yandan Cumhuriyet Halk Partisi programında Yurtdışı Türkler Bakanlığının Kurulması hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.³⁸

2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

2002-2007 seneleri arasında 22. Yasama Dönemindeki meclis çalışmalarında yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sorunlarının çözümüne yönelik gerekli önlemlerin belirlenmesi amacıyla TBMM çatısı altında bir araştırma komisyonu kurulmuştur. Komisyonun hazırladığı rapor doğrultusunda Türkiye dışında yaşayan vatandaşlara sunulan hizmetlere ilişkin 30 farklı kurumun katılımıyla 2008’de bir strateji belgesi oluşturulmuştur. Bahsi geçen belge ve çeşitli

³² M. Derya Canpolat, "Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Türk Diasporası," *GAV Analiz*, Göç Araştırmaları Vakfı (2023): 6, erişim tarihi 15.05.2026, https://gocvakfi.org/wp-content/uploads/2023/09/drya_cnplt.pdf.

³³ William Hale, *Türk Dış Politikası 1774-2000*, çev. Petek Demir (İstanbul: Mozaik, 2003), 219.

³⁴ *TBMM Tutanak Dergisi*, Dönem 21, cilt 1, 12. Birleşim, 7 Temmuz 1999, 227.

³⁵ Canpolat, *Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Türk Diasporası*, 6-8.

³⁶ "BBP Genel Başkanımız Sayın Mustafa Destici: Dış Türkler Bakanlığı Neden Kurulmaz?," YouTube video, 1 Ocak 2014, erişim tarihi 11.06. 2024, https://www.youtube.com/watch?v=C-KlqC5a4R0&ab_channel=BBPGENELMERKEZ%C4%B0.

³⁷ TBMM Başkanlığı, Esas No. 2/1869, 14 Aralık 2023, erişim tarihi 13.06.2024, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T2/WebOnergeMetni/64088cd9-e71d-446f-8194-4b081fb8b284.pdf>. "Türkeş Türkler Bakanlığı Kurulması İçin Teklif Verdi," Haber Erk, 16 Aralık 2023, erişim tarihi 05.06.2024, <https://www.haberk.com/turkes-turkler-bakanligi-kurulmasi-icin-teklif-verdi>.

³⁸ *Cumhuriyet Halk Partisi Programı*, erişim tarihi 08.03.2025, <https://content.chp.org.tr/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>.

projeler neticesinde YTB, 6 Nisan 2010 tarihinde 27544 sayılı sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 5978 sayılı “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurulmuş ve 15 Temmuz 2018 tarih 4 Sayılı “Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile yapılandırılmıştır.³⁹ YTB, kamu tüzel kişiliğine sahip TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı özel bütçeli bir kurum olarak kurulmuş⁴⁰ ve Büyük Öğrenci Projesi bu kuruma bağlanmıştır. YTB, ilgili diğer kurumların iş birliği ile 2012’de “Türkiye Bursları” programını başlatmış ve uluslararası öğrencilere yükseköğretim bursları sağlamıştır.⁴¹ Yurt dışında yaşayan vatandaşların akraba ve soydaş toplulukların Türkiye’de yüksek öğrenim gören uluslararası öğrencilere yönelik çalışmalar yürütmüş Türkiye’nin yumuşak güç, dış politika ve kamu diplomasisi yetki, görev ve sorumluluk alanlarında faaliyetler kapsamında önemli katkılar sağlamıştır.⁴² İkinci dil olarak Türkçe öğretiminin yaygınlaşmasını, bilim dili olarak kullanılmasını önemsemiş ve bir araç olarak kullanmaya başlamıştır.⁴³ Yurt dışında bürokraside üst düzey görevlerde bulunan Türkiye mezunu uluslararası öğrencilere yönelik bir program yürütmüştür.⁴⁴ YTB’nin varlığı TİKA’nın iş yükünün hafiflemesine, serbestlik kazanmasına ve çalışma alanlarını farklılaştırmasına yol açmıştır.⁴⁵ 2013’de sivil toplum kuruluşları (STK) Türkiye siyasetinde oldukça etkin bir duruma gelmiş, Türk dış politikası hiç olmadığı kadar devlet dışı aktörlerin katılımına açık ve onlardan yararlanan bir yapıya bürünmüştür.⁴⁶ 250 milyonu aşan bir Türk dünyasına hizmet alanı olarak gören YTB, Türkiye’nin Türk dünyasına ilişkin genel politikasının mihenk taşı; kamu diplomasisinin de bel kemiği olmuştur. YTB, STK politikasıyla Türk dünyasında birbirinden haberi olmayan Türk topluluğunun STK örgütlenmeleri ile bir Türk dünyası diasporası ve lobisi olarak somutlaşmasına ilişkin önemli kamu diplomasisi çalışmalarını yürütmüştür. Bu minvalde hali hazırda kurumsal araçlar mevcut iken sorun bunların uyumlu ve birlikte çalışmalar yapmasını sağlayacak bir yapılanmanın eksikliği biçiminde ortaya çıkmıştır. Bu duruma çözüm önerisi olarak da ‘Türk dünyası kurumsal mekanizmalar koordinatörlüğünün kurulması önerisi getirilmiştir.⁴⁷ Başkanlık, faaliyetlerinde verimliliği ve etkinliği sağlayabilmek için tüm çalışma alanlarına yönelik bir kurul oluşturmuş ve ilgili kesimleri çalışmalarına ortak etmeyi amaçlamıştır. Bu kurullar; Kültürel ve Sosyal İlişkiler Eşgüdüm Değerlendirme Kurulu, Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Kurulu’dur.⁴⁸ YTB’ye bağlı olarak Yurtdışı Vatandaşlar, Kültürel ve Sosyal

³⁹ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Stratejik Plan 2024-2028, 14, erişim tarihi 05.05.2026, <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/YTBStratejikPlan2024-2028.pdf>

⁴⁰ Yaşar Kalafat, "Sanal Olmayan Kültürel Mirasın Eğitimi ve Aktarılmasına Dair Bazı Düşünceler," *Folklor Akademik Dergisi* 3, sy. 7 (2020):78.

⁴¹ Hasan Kocabıyık, "Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye," *Avrasya Etüdleri* 25, sy. 55 (2019): 189.

⁴² T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, erişim tarihi 10 Haziran 2024, <https://ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik>.

⁴³ Özlem Baş ve Fahri Temizyürek, "7. Cumhuriyet Dönemi Türk Dili Politikaları," *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, sayı 29 (2022): 95.

⁴⁴ Seçim Korkmaz, "Bir Yumuşak Güç Unsuru Olarak YTB: Türkiye Mezunu Üst Düzey Bürokratlar," *Tetkik* 2 (2022): 319.

⁴⁵ Furkan Düzenli, "Diasporalar ve Değişen Kalkınma Politikaları: Türk Diasporası Örneği", *Middle East Journal of Refugee Studies* 7, sy. 1, (2020): 40.

⁴⁶ Fırat Purtaş, "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasisi", *Gazi Akademik Bakış* 7, sy. 13, (2013): 2.

⁴⁷ Muharrem Ekşi, "Türkiye’nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 17, sy.1, (2017): 17-18.

⁴⁸ Kürşad Emrah Yıldırım ve Ali Yıldırım, "Türkiye’nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İş Birliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’na Genel Bakış", *Karadeniz*, sy.33 (2017): 209.

İlişkiler, Kurumsal İlişkiler ve İletişim, Strateji Geliştirme, Uluslararası Öğrenciler, Bilgi İşlem Daire Başkanlıkları ile Hukuk Müşavirliği olmak üzere toplamda altı daire başkanlığı ve bir müşavirlik yer almıştır.⁴⁹ YTB'nin çalışma alanları ise yurtdışı vatandaşlar, kardeş topluluklar, uluslararası öğrenciler olmak üzere üç ana başlıkta toplanmıştır. Yurtdışı vatandaşlar, yurt dışında yaşayan ve Türkiye ile hukuki ekonomik ve sosyal bağlarını güçlü biçimde sürdüren vatandaşların bulundukları ülkelerde ve Türkiye'de yanlarında olma ve Türk diasporasının anavatanla bağlarını en üst düzeyde devam ettirme misyonu ile faaliyet yürütmüştür.⁵⁰ Kardeş toplulukların temel hedefleri, tarihi ve kültürel bağları olan kardeş topluluklarla iş birliği geliştirerek ülkeler arasındaki ilişkilere katkıda bulunma; kültürel, sosyal ve ekonomik ilişkilerin gelişimine yönelik kamu ve kültürel diplomasi faaliyetlerinin yürütülmesi; Türkiye mezunlarının bulundukları ülkelerde daha etkin ve organize olmaları ve Türkiye ile ilişkilerini korumalarına ilişkin çalışmalar yapılması olarak belirtilmiştir.⁵¹

Türkiye Burslarında ise öncelikli amaç, dünya genelinde başarılı öğrencilere fırsat eşitliği yaratarak uluslararası standartlarda burslu eğitim almalarını sağlamak şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca Türkiye ile diğer ülkeler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesini ve pek çok alanda bölgesel ve küresel kalkınmaya katkı sağlamasını amaçlamıştır.⁵² Lakin, YTB'nin imkanları ve personel yapısı anılan görevleri etkin şekilde yerine getirmede yetersiz kalmıştır. Bu durum Türkiye'nin hedeflenen sonuçlara ulaşmasını güçleştirmiştir.⁵³ YTB, 2021,⁵⁴ 2022,⁵⁵ 2023 Faaliyet Raporunda,⁵⁶ YTB 2022,⁵⁷ 2023,⁵⁸ 2024 Yılı Performans Programlarında,⁵⁹ YTB, Stratejik Plan 2019-2023 amaçlar ve hedefler bölümünde başkanlığın görev alanında belirlenen gayeleri gerçekleştirmek için verimli, etkin ve devamlı hizmet sunacak kapasite geliştirilecektir

⁴⁹ "Teşkilat Şeması," T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, erişim tarihi 10.06. 2024, <https://ytb.gov.tr/kurumsal/teskilat-semasi>.

⁵⁰ "Çalışma Alanları," T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, erişim tarihi 10.06. 2024, <https://ytb.gov.tr/daireler/yurtdisi-vatandaslar>.

⁵¹ "Kardeş Topluluklar," T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, erişim tarihi 10.06. 2024, <https://ytb.gov.tr/daireler/kardes-topluluklar>.

⁵² "Uluslararası Öğrenciler," T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, erişim tarihi 10.06. 2024, <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler>.

⁵³ Mehmet Ali Bolat, "Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Politikası: Durum Tespiti ve Öneriler," içinde *Uluslararası Öğrencilik: Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Perspektifler* (İstanbul, 2017), 14, https://www.researchgate.net/profile/Mehmet-Bolat/publication/329935947_Turkiye'nin_Uluslararasi_Ogrenci_Politikasi_Durum_Tespiti_ve_Oneriler/links/5c249f63a6fdccfc706b6832/Tuerkiyenin-Uluslararasi-Oegrenci-Politikasi-Durum-Tespiti-ve-Oeneriler.pdf.

⁵⁴ *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Faaliyet Raporu 2021*, 17, erişim tarihi 05.05.2026, <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2021%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>.

⁵⁵ *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Faaliyet Raporu 2022*, 17, erişim tarihi 05.05.2026, <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.

⁵⁶ *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Faaliyet Raporu 2023*, 23, erişim tarihi 05.05.2026, <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/YTB%202023%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.

⁵⁷ *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2022 Performans Programı*, 17, erişim tarihi 05.05.2026, <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Performans%20Program%C4%B1.pdf>.

⁵⁸ *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2023 Performans Programı*, 17, erişim tarihi 05.05.2026, <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2023%20Y%C4%B1%C4%B1%20Performans%20Program%C4%B1.pdf>.

⁵⁹ *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2024 Performans Programı*, 17, erişim tarihi 05.05.2026, <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2024%20Y%C4%B1%C4%B1%20Performans%20Program%C4%B1.pdf>.

denilmiştir.⁶⁰ YTB, Stratejik Plan 2024-2028 amaçlar ve hedefler bölümünde Amaç 6'da⁶¹ ve YTB 2025 Yılı Performans Programı "*Stratejik Amaç ve Hedefler*" bölümünde Amaç 6'da belirtildiği üzere "*başkanlığın hizmet kapasitesi geliştirilecektir*" ibaresi yer almıştır.⁶² Neticede yıllardır YTB'nin hizmet kapasitesinin yeterli olamadığı ve kurum olarak hep gelişmeyi amaç edindiği görülmüştür.

Sonuç

"Dış Türkler" için kanunla kurulmuş icracı bir bakanlık oluşturulması fikri uzun yıllardır gündeme getirilmesine rağmen, bu doğrultuda herhangi bir bakanlık teşkilatı kurulmamış; bunun yerine görev ve yetkileri koordinasyonla sınırlı, kurumsal teşkilatı bulunmayan "Devlet Bakanlığı" modeli tercih edilmiştir. Bu kapsamda, 1994 yılında Türkeş ve 2024 yılında Taş tarafından Yurtdışı Türkler Bakanlığının kurulmasına yönelik kanun teklifleri sunulmuş; ancak günümüze kadar söz konusu tekliflerin hayata geçirilmesi mümkün olmamıştır. Diğer taraftan, 2010 yılında kurulan YTB, 2018'de yeniden yapılandırılmıştır.

Araştırma bulguları, YTB'nin iyi niyetli ve yoğun çabalarla faaliyetlerini sürdürdüğünü, ancak mevcut kurumsal kapasitesi ve yetkileri çerçevesinde hedeflenen düzeye henüz ulaşamadığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Yurtdışı Türkler Bakanlığının bugüne kadar kurulamamış olması önemli bir eksiklik ve gecikmiş bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, yurtdışında yaşayan Türkler konusunda devlet tarafından belirlenmiş kapsamlı ve sürdürülebilir bir politikanın gerekliliği de açıkça görülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Türk dünyasıyla bütünleşme sürecinin önemli fırsatlar barındırdığı gerçeğinden hareketle, bu sürecin kurumsal altyapısını güçlendirecek ilk adımlardan biri olarak Yurtdışı Türkler Bakanlığının kurulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Aydın, Mustafa. "Kafkasya ve Orta Asya ile İlişkiler." İçinde *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt 2, (1980-2001), editör Baskın Oran. İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.
- Baş, Özlem ve Fahri Temizyürek. "Cumhuriyet Dönemi Türk Dili Politikaları." *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 29 (2022): 88–100.
- "BBP Genel Başkanımız Sayın Mustafa Destici: Dış Türkler Bakanlığı Neden Kurulmaz?" YouTube video, 1 Ocak 2014. Erişim tarihi 11.06.2024.
https://www.youtube.com/watch?v=C-K1qC5a4R0&ab_channel=BBPGENELMERKEZİ.
- Bengi, Hilmi. "Dış Türkler Bakanlığı." *Tercüman*, 9 Şubat 1992.
- Bolat, Mehmet Ali. "Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Politikası: Durum Tespiti ve Öneriler." İçinde *Uluslararası Öğrencilik: Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Perspektifler*, 1–20. İstanbul, 2017. <https://www.researchgate.net/profile/Mehmet-Bolat/publication/329935947>.
- Börklü, Meşküre Yılmaz. "Türkiye Cumhuriyeti'nin Takip Ettiği Dış Türkler Politikası." Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, 1999.

⁶⁰ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Stratejik Plan 2019-2023, Güncellenmiş Versiyon (2021), s. 42.

⁶¹ Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Stratejik Plan 2024-2028, 11, erişim tarihi 05.05.2026
<https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/YTBStratejikPlan2024-2028.pdf>

⁶² Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 2025 Performans Programı, 17, erişim tarihi 05.05.2026
<https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2025YiliPerformansProgrami.pdf>

- Canpolat, M. Derya. "Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Türk Diasporası." *GAV Analiz*, Göç Araştırmaları Vakfı (2023). Erişim tarihi 15.05.2026.
https://gocvakfi.org/wp-content/uploads/2023/09/drya_cnplt.pdf.
- Coşkun, Recai. "20. Yüzyıl Türk Aydınlanması: Türkiye'deki Turan ve Turandaki Türkiye." *Düşünce Dünyasında Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi* 3, sy. 17 (2012): 43-62.
- Cumhuriyet Halk Partisi. *Cumhuriyet Halk Partisi Programı*. Erişim tarihi 08.03.2025.
<https://content.chp.org.tr/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>.
- Çelik, Mustafa Edip. "Dilde, Fikirde, İşde Birlik Aylık Dış Politika Dergisine Göre Türkiye'nin Dış Politika Kaynakları ve Dış Türkler Stratejisi." *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, sy. 68 (2020): 501-518.
- Çolak, Mustafa. *Bülent Ecevit Karaoğlan*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Demokratik Sol Parti. *Demokratik Sol Parti Seçim Bildirgesi*. DSP Yayını 9. Ankara: DSP, 1987.
- Duman, Selçuk. "Alparslan Türkeş'in Türkiye'nin Uluslararası Güncel Sorunlarına Çözüm Önerileri." 17 Ekim 2018. Erişim tarihi 06.06.2024.
http://devlet.com.tr/makaleler/y337-ALPARSLAN_TURKESIN_TURKIYENIN_ULUSLARARASI_GUNCEL_SORUNLARINA_COZUM_ONERILERI.html.
- Düzenli, Furkan. "Diasporalar ve Değişen Kalkınma Politikaları: Türk Diasporası Örneği." *Middle East Journal of Refugee Studies* 7, sy. 1 (2020): 27-49.
- Ekşi, Muharrem. "Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Kamu Diplomasisi: Yeni Araç ve Mekanizmalar." *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 17, sy. 1 (2017): 9-19.
- Gaytancıoğlu, Kaan. "Bülent Ecevit'in Orta Asya ve Azerbaycan Politikası: Ne Turancılık Ne Şovenlik Tek Hedef İş Birliği." *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi* 11, sy. 1 (2020): 17-55.
- Gülensoy, Tuncer. "Bağımsızlığını Kazanan Türk Ülkeleri ve Hala Esir Türkler." *Ortadoğu*, 28 Ocak 1992.
- Hale, William. *Türk Dış Politikası 1774-2000*. Çeviren Petek Demir. İstanbul: Mozaik, 2003.
- Işidan, Abdulmuttalip. "Uluslararası Öğrencilerin Burslandırılmasında Kamu Kurumlarının Rolü: YTB Örneği." *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi* 4, sy. 1 (2022): 1-8.
- Kalafat, Yaşar. "Sanal Olmayan Kültürel Mirasın Eğitimi ve Aktarılmasına Dair Bazı Düşünceler." *Folklor Akademi Dergisi* 3, sy. 7 (2020): 72-80.
- Karadeniz, Radiye Funda. "Türk Dış Politikasında Dış Türkler: Karşılaştırmalı Teorik Bir Çalışma." Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2011.
- Kocabıyık, Hasan. "Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye." *Avrasya Etüdleri* 25, sy. 55 (2019): 163-196.
- Korkmaz, Seçim. "Bir Yumuşak Güç Unsuru Olarak YTB: Türkiye Mezunu Üst Düzey Bürokratlar." *Tetkik* 2 (2022): 319-335.
- Milli Selamet Partisi. "Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi, 1973." İçinde *Cumhuriyet Dönemi Partiler-Seçimler Beyannameler (1923-1980)*, editörler Mete Kaan Kaynar ve Nurettin Kalkan, 1025-1045. Ankara: TBMM Basımevi, 2022.
- Öge, Akın. "Türkiye'de Resmi Milliyetçiliğin Türklük Kavrayışı: Dış Türklerden Sorumlu Devlet Bakanlığı ve Türk İş Birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) İncelemesi." Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 2009.

- Özçelik, Selçuk. "Türk Dış Politikasına Dair Değerlendirme ve 'Yurt Dışı Türkler Bakanlığı' Mefhumu." *TURAN-SAM* 12, sy. 47 (2020): 70-75.
- Purtaş, Fırat. "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasisi." *Gazi Akademik Bakış* 7, sy. 13 (2013): 1-14.
- Şener, Ayşe. "Türk Dünyasında Entegrasyon Süreçleri ve Kurumsallaşma." Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi, 2021.
- Şener, Mustafa. *Burjuva Uygarlığının Peşinde, Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat*. İstanbul: Yordam Kitap, 2015.
- Sinanoğlu, Oktay. *Büyük Uyanış*. İstanbul: Otopsi, 2002. E-kitap.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Çalışma Alanları." Erişim tarihi 10.06.2024. <https://ytb.gov.tr/daireler/yurtdisi-vatandaslar>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Kardeş Topluluklar." Erişim tarihi 10.06.2024. <https://ytb.gov.tr/daireler/kardes-topluluklar>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Teşkilat Şeması." Erişim tarihi 10.06.2024. <https://ytb.gov.tr/kurumsal/teskilat-semasi>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Uluslararası Öğrenciler." Erişim tarihi 10.06.2024. <https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler>.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı." Erişim tarihi 10.06.2024. <https://ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik>.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *Esas No. 2/1869*. 14 Aralık 2023. Erişim tarihi 13 Haziran 2024. <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y2/T2/WebOnergeMetni/64088cd9-e71d-446f-8194-4b081fb8b284.pdf>.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Cilt 2. Hazırlayanlar İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz. Ankara: TBMM Basımevi, 2015.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Cilt 6. Hazırlayanlar İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz. Ankara: TBMM Basımevi, 2013.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Cilt 8. Hazırlayanlar İrfan Neziroğlu ve Tuncer Yılmaz. Ankara: TBMM Basımevi, 2013.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 19, Cilt 1, 8. Birleşim, 28 Kasım 1991.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 19, Cilt 1, 15. Birleşim, 12 Aralık 1991.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 19, Cilt 1, 16. Birleşim, 17 Aralık 1991.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 19, Cilt 2, 17. Birleşim, 18 Aralık 1991.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 19, Cilt 8, 61. Birleşim, 25 Mart 1992.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. *TBMM Tutanak Dergisi*. Dönem 21, Cilt 1, 12. Birleşim, 7 Temmuz 1999.
- Tombuloğlu, Tuba. “Alparslan Türkeş’in Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarına Göre Türk Dünyası Hakkındaki Görüşleri.” İçinde *Doğumunun 100. Yılında Alparslan Türkeş’e Armağan*, hazırlayanlar Saadettin Yağmur Gömeç ve Tuba Tombuloğlu. Ankara: Berkan Yayınevi, 2018.
- “Türkeş Türkler Bakanlığı Kurulması İçin Teklif Verdi.” *Haber Erk*, 16 Aralık 2023. Erişim tarihi 5 Haziran 2024. <https://www.habererk.com/turkes-turkler-bakanligi-kurulmasi-icin-teklif-verdi>.
- Alparslan Türkeş'in TBMM'deki Konuşmaları*. Derleyen Hüseyin Hüsnü Uğur. TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No. 132. Ankara: TBMM Basımevi, 2009.
- Yıldırım, Kürşad Emrah ve Ali Yıldırım. “Türkiye'nin Yumuşak Güç Sembollerinden Türk İş Birliği Koordinasyon Ajansı ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na Genel Bakış.” *Karadeniz*, sy. 33 (2017): 203-219
- Yılmaz, Ayhan Nuri ve Gökmen Kılıçoğlu. “Balkanlarda YTB ve TİKA'nın Türk Kamu Diplomasisi Kurumları Olarak Faaliyetleri ve Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Gücüne Etkileri.” *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2, sy. 2 (2017): 115-131.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *2022 Performans Programı*. Erişim tarihi 5 Mayıs 2026. <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Performans%20Program%C4%B1.pdf>.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı *2023 Performans Programı*. Erişim tarihi 05.05.2026. <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2023%20Y%C4%B1%C4%B1%20Performans%20Program%C4%B1.pdf>.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *2024 Performans Programı*. Erişim tarihi 05.05.2026. <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2024%20Y%C4%B1%C4%B1%20Performans%20Program%C4%B1.pdf>.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *2025 Performans Programı*. Erişim tarihi 05.05.2026. <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2025YiliPerformansProgrami.pdf>.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *Faaliyet Raporu 2021*. Erişim tarihi 05.05. 2026. <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/2022/BELGELER2022/2021%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf>.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *Faaliyet Raporu 2022*. Erişim tarihi 05.05.2026. <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *Faaliyet Raporu 2023*. Erişim tarihi 05.05.2026. <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/YTB%202023%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>.

- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *Stratejik Plan 2019-2023* (Güncellenmiş Versiyon). 2021.
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. *Stratejik Plan 2024-2028*. Erişim tarihi 05.05.2026. <https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/YTBStratejikPlan2024-2028.pdf>.
- Zengin, Ersoy. “Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye Dışında Yaşayan Türklere Bakış: Esir Milletler/Türkler Haftası Etkinlikleri (1959-1980).” *Türk Dünyası Araştırmaları* 121, sy. 238 (2019): 137-162
- Zeybek, Namık Kemal. *Türk Dünyası Deyince*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık, 2013.